



شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهراء (سلام الله عليها)

شهرستان خمینی شهر

عنوان:

تبیین دین از منظر علامه طباطبایی و شهید

مطهری

استاد:

سرکار خانم ابوطالبی

پژوهشگر

راضیه سلطانیان

تابستان ۱۳۹۷

چکیده

مقاله حاضر ابتدا به تبیین دین از منظر علامه طباطبایی و شهید مطهری پرداخته و سپس با مشخص نمودن منشأ دین و عامل اصلی و فرعی گرایش به دین، گریزی به مفهوم دین گریزی و عوامل آن دارد. و در پایان راهکارهایی ارائه می دهد دین گریزی مقوله ای تک علیتی نیست و علل متعددی در تحقق آن مؤثرند. برخی علل عبارتند از خصوصی سازی دین، کاستی در دشمن شناسی، عدم پاسخ گویی به پرسش های دینی جوانان.

در مصونیت بخشی جوانان از آسیب های فردی و اجتماعی و راهنمایی آنها، لازم است که با جوانان ارتباط مؤثر و مفید برقرار کنیم. بر این اساس غفلت از تربیت و هدایت نسل جوان موجب خسران دولت هاست لذا وظایف و مسئولیت هایی بر عهده تمام کسانی است که با هر نحوی با جوان در ارتباط هستند.

گوهر گران بهای جوانی، به سبب برخورداری از استعدادها و قابلیت های شکوفایی و رشد و ویژگی ها و نیازها، والدین و اجتماع را به دقت و ارتباط با جوانان وامی دارد. و آنان را دچار تشویق و نگرانیدر احوال جوانان می کند. مقوله مهم و اساس دین، سابقه ای به امتداد تاریخ بشر و لاحقه ای به استمرار پایان جهان دارد و بر همین اساس دین گریزی نیز سابقه ای به اندازه خود دین دارد، و این دو هرگز از هم جداپذیر نیستند چنان که در قرآن نیز پیشینه ای بلند و واقعی انکارناپذیر دارد. و در دنیای امروزی بیشتر به این موضوع پرداخته شده است روش این تحقیق به صورت توصیفی و ابزار آن کتابخانه ای و استفاده از سایت معتبر می باشد.

واژگان کلیدی: دین، جوان، دین گریزی.

مقدمه

دین، همزاد انسان است و بشر از آغاز آفرینش خود، نیاز به دین را همواره در خویشتن یابد و با عملش فطری در پی آن می رود تا با رسیدن به زلال آن این عملش را برطرف، و خود را سیراب کند. پیچیدگی امور انسانی مانع از آن است که بتوانیم افکار و اعمال او را به چند علت محدود بازگردانیم. لذا در پی کشف علل پیدا و پنهانی بود که در تقویت و تضعیف دینداری انسانها نقش ایفا می کنند. این علل به صورت آفت ها و موانع بازدارنده دینی، گرایش انسان به دین را مانع می شود و زمینه دین گریزی و دین ستیزی را فراهم می آورد.

دوران جوانی یکی از مهمترین دوران زندگی هر انسانی است جوانان در این مرحله از زندگی با توجه به تربیت خانوادگی و محیط اجتماع و نقش دین در زندگی او می تواند مهمترین نقش را در پیشبرد اهداف جامعه یا انحطاط آن داشته باشد ولی بعضی از جوانان بنابر عوامل متعددی مثل تربیت خانوادگی، فقر و ثروت و عملکرد دشمنان از دین گریزان شده اند. لذا با توجه به حساسیت موضوع در جامعه کنونی مصمم به تحقیق در این زمینه شدیم.

دین گریزی جوانان و منحرف شدن آنها همواره دغدغه هایی را برای رهبران دینی و به خصوص خانواده های متدین به وجود آورده و تهدیدی برای نسل جوان محسوب می شود.

دین گریزی، به بلندای عمر دین پیشینه دارد. از زمان پیدایش نخستین دین، برخی دین را برنفتند و گروهی آن را پذیرفتند، اما پس از چندی از آن گریختند، دین گریز و عوامل آن در گذشته بسیار محدود بوده و دین گریزان هم در اقلیت بودند. نگاهی به تاریخ پر فراز و نشیب بهدین نشان می دهد دین باوری به تقلیل می رود و دین گریزی رشد می کند.

این تحقیق به شیوه توصیفی تهیه شده و قابل استفاده برای جوانان و همه کسانی که به دنبال شناخت جوان و عوامل دین گریزی هستند مفید می باشد.

۱. تعریف مفاهیم

۱-۱. دین

شریعت، کیش و آیین لازم الاتباع. جرجانی در تعاریف خود گفته "در دین و ملت اصولاً به یک معنی می باشند و اختلاف آنها اعتباری است، زیرا شریعت را بدین لحاظ که از آن پیروی می شود، دین گویند، و بدین جهت که گردآورنده و جامع نفوس است، ملت خوانند، و از این رو که مرجع همگان است مذهب نامند.^۱

۱-۲. جوان

شباب، هر چیز که عمر او چندان نگذشته باشد. شباب، فتی، حدث، مقابل پیر.^۲ هر چیز که عمر او چندان نگذشته باشد خواه انسان باشد، خواه حیوان و خواه نبات.^۳

۱-۳. گریز

فرار، دور شدن به سرعت، رهایی، خلاصی.^۴

۲. مفهوم دین

گام اول در هر پژوهش ارائه تعریفی روشن از موضوع مورد پژوهش است. بنابراین، از اساسی ترین مسائل دین پژوهی جدید، تعریف دین و شناسایی منشأ آن است. لازم به ذکر است تعاریف دین کمتر غلط، بلکه غالباً ناقص یا محدودند و رسیدن به حد متعادل از جامعیت و مانعیت، هدف تعریفی از جمله تعاریف انتخابی ما از دین است

علامه طباطبایی تعریفی غایتگرانه و ساختارگرایانه از آن ارائه می دهد. در تعریف ساختارگرایانه، دین عبارت است از یک سلسله باورداشت ها و قوانین و دستورات عملی و اخلاقی است که پیامبران از طرف خداوند برای راهنمایی و هدایت بشر آورده اند و در تعریف غایت گرایانه،

دین برنامه الهی برای شناختن خدا و نزدیک شدن به او و رسیدن انسان به سعادت و خوشبختی در هر دو جهان است.

وی با استناد به قرآن کریم معتقد است که حیات انسانی، حیاتی است جاودانه که با مرگ قطع نمی شود و در نتیجه باید روشی را در زندگی اتخاذ نماید که هم برای این سرای گذران مفید باشد و هم برای سرای جاویدان. این روش همان است که قرآن آن را دین می نامد و این روش همان روشی است که از نیروی عمومی و اقتضای کلی دستگاه آفرینش الهام و سرچشمه می گیرد.

از این رو، دین از نظر او نوعی روش زندگی اجتماعی است که انسان اجتماعی به منظور تأمین سعادت در زندگی اتخاذ می نماید.

از منظر شهید مطهری نیز، دین مشتمل است بر یک سلسله اصول و معتقدات که هرکسی باید خودش مستقیماً تحقیق کنید و واقعاً تشنه یاد گرفتن و تحقیق در آنها باشد و مسلماً اگر کسی خدا را پویا باشد خداوند تعالی او را دستگیری و هدایت خواهد کرد. در این تعریف عناصر مقوم دین را اصول معتقد است و تلاش هر کس برای فهم آنها تشکیل می دهد. همچنین می توان گفت دین یک سازمان وسیع و گسترده فکری، اعتقادی، اخلاقی و عملی است که همه ابعاد زندگی انسان را در بر می گیرد، پس دین در نظر شهید مطهری یک تعریف ثابت و مشخص را بر نمی تابد بلکه به لحاظ گسترش ابعاد آن از جنبه های گوناگون، تعاریف گوناگونی دارد که نشان دهنده نگاه همه جانبه مطهری به دین است زیرا در نظر ایشان دین در تعریف نهایی باید به عنوان یک ایدئولوژی و برنامه کاملی باشد که بتواند انسان را به کمال برساند. و دین امری مقدس و متعالی است که نمی توان آن را در زمره علم و علوم دیگر قرار داد.^۵

آدمی بی ارتباط است. افزون بر آنکه جوان زندگی خویش را با کاوشی از الگوهای انسانی برتر آغاز می کند. اگر آنها را در دین گرایان نیابد، در دین ستیزان می کاود و تا رفع این نیاز هرگز نمی آساید.^{۲۸}

نتیجه

زمینه دین کاوی در جوانان وجود دارد، چرا که او موجودی حقیقت جو و علاقه مند به فهم و جویای پاسخ پرسش های دینی خود در خصوص خلقت، هستی، انسان و غیره است و از نظر عاطفی و هیجانی نیز برای درک لذات معنوی آمادگی دارد. با توجه به چنین زمینه روانشناختی، اگر جوان عدم علاقه به فهم دین یا فقدان اراده جدی در عمل به آن را احساس کند لازم است در جستجوی عوامل آن بپردازد. جوان باید دوان دوان جانب دین روان باشد نه از آن گریزان. فهم و ترمیم کاستی ها، دین را برای نسل نو، نوایی تازه خواهد بخشید و جانی جدید بر کالبد آنان خواهد دمید و دین گرایی را بر جایگاه دین ستیزی خواهد نشاند. به هر حال برای مقابله با دین گریزی یکی از راهها، نشان دادن یک الگوی مناسب به جوان است البته نباید از عوامل مذکور دیگر نیز غفلت کرد که هر یک خود عامل مهمی برای رویارویی با دین گریزی جوانان می باشد.

دین گریزی در دنیای امروزی، به دلیل فراهم شدن زمینه ها سرعت بیشتری پیدا کرده است اما در مقایسه با دین پذیری میزان کمتری را به خود اختصاص داده است، بنابراین اگر دین را بنابر گفته بزرگان روش خاص در زندگی بدانیم که هم صلاح دنیا و هم آخرت را تأمین کند گریز از آن شایسته نیست و باید گمراهی انسان با آن مداومت شود.

پی نوشت

- ^۱ مصطفی، حسینی دشتی، معارف و معاریف، ج ۳، تهران، آرایه، ۱۳۸۵، ص ۳۴۹.
- ^۲ همان، ج ۲، ص ۷۴۴.
- ^۳ محمد، معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، چاپ هشتم، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱، ص ۱۲۴۹.
- ^۴ همان، ج ۳، ۳۲۹۳.
- ^۵ عالییه، باقری، مقاله مقاله علل دین گریزی جوانان و گرایش آنان به فرهنگ غرب، شماره ۵، ۱۳۹۶، ص ۱۴.
- ^۶ طه/ ۶۳.
- ^۷ عبدالله، جوادی آملی، دین شناسی، چاپ اول، قم، اسراء، ۱۳۸۱، ص ۴۰-۳۸.
- ^۸ همان، ص ۴۷-۴۸.
- ^۹ سوره نجم آیه ۲۳.
- ^{۱۰} همان،
- ^{۱۱} همان، ص ۴۹.
- ^{۱۲} همان، ص ۵۰.
- ^{۱۳} همان، ص ۵۱.
- ^{۱۴} سوره نصر/ ۲.
- ^{۱۵} همان، ص ۵۲.
- ^{۱۶} حمیدرضا، شاکرین، دین شناسی: پرسش ها و پاسخ های دانشجویی، قم، معارف، ۱۳۹۱، ص ۲۸-۲۷.
- ^{۱۷} مرتضی، مطهری، آزادی معنوی، قم، صدرا، ۱۳۹۳، ص ۲۲۶-۲۲۵.
- ^{۱۸} عالییه، باقری، مقاله علل دین گریزی جوانان و گرایش آنان به فرهنگ غرب، شماره ۵، ۱۳۹۶، ص ۱۳.
- ^{۱۹} ابوالفضل، ساجدی، دین گریزی چرا؟ دین گرایی چه سان، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۸-۱۴۴.
- ^{۲۰} علیرضا، شجاعی زند، مقاله اصولی برای مطالعه «دین گریزی» در ایران، شماره سی و پنج، پاییز ۱۳۹۵، ص ۱۳.
- ^{۲۱} همان، ص ۱۹.
- ^{۲۲} همان، ص ۱۷.

^{۲۳} همان، ص ۱۹.

^{۲۴} همان، ص ۲۵۲-۲۵۳.

^{۲۵} عالیہ، باقری، مقاله علل دین گریزی جوانان و گرایش آنان به فرهنگ غرب، شماره ۵، ۱۳۹۶،

ص ۲۳.

^{۲۶} همان، ص ۲۴.

^{۲۷} ابوالفضل، ساجدی، دین گریزی چرا؟ دین گرایی چه سان، ص ۲۷۶-۲۷۷.

^{۲۸} عالیہ، باقری، مقاله علل دین گریزی جوانان و گرایش آنان به فرهنگ غرب، ص ۲۲.

فهرست منابع

- *قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشه ای.
- جوادی آملی، عبدالله، دین شناسی، چاپ اول، قم، اسراء، ۱۳۸۱.
- حسینی دشتی، مصطفی، معارف و معاریف، ج ۳، تهران، آرایه، ۱۳۸۵.
- ساجدی، ابوالفضل، دین گریزی چرا؟ دین گرایی چه سان، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۴.
- شاکرین، حمیدرضا، دین شناسی: پرسش ها و پاسخ های دانشجویی، قم، معارف، ۱۳۹۱.
- معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۱، چاپ هشتم، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱.
- مطهری، مرتضی، آزادی معنوی، قم، صدرا، ۱۳۹۳.

مقالات

- عالیه، باقری، مقاله مقاله علل دین گریزی جوانان و گرایش آنان به فرهنگ غرب، شماره ۵، ۱۳۹۶.
- شجاعی زند، علیرضا، مقاله اصولی برای مطالعه «دین گریزی» در ایران، شماره سی و پنج، پاییز ۱۳۹۵.